

**ПАМ'ЯТІ
ВОЛОДИМИРА ПЕТРОВИЧА КОВАЛЕНКА
(до 70-річчя з дня народження)**

10 квітня 2024 р. святкував би 70-літній ювілей Володимир Петрович Коваленко (1954–2016) – знаний фахівець з археології пам'яток Чернігівщини, краєзнавець і педагог, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та археології України Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, директор Центру археології та стародавньої історії Північного Лівобережжя, заслужений працівник народної освіти України.

Він народився 10 квітня 1954 р. у снт. Семенівка Чернігівської області в родині військовослужбовця і з 1962 р. постійно мешкав у Чернігові. Ще школярем брав участь в археологічних експедиціях на Чернігівщині та Дніпропетровщині.

Протягом 1972–1976 рр. навчався на історичному факультеті Чернігівського державного педагогічного інституту ім. Т.Г. Шевченка і щоліта працював у складі експедицій Інституту археології АН УРСР, які проводили розкопки на Чернігівщині, Сумщині та Київщині. З 1976 р. працював науковим співробітником Чернігівського історичного музею, а у 1981 р. очолив сектор охорони та вивчення археологічних пам'яток. У 1983 р. в Інституті археології НАН України успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Походження літописних міст Чернігово-Сіверської землі» (науковий керівник – П.П. Толочко). У лютому 1986 р. В. П. Коваленко розпочав науково-педагогічну діяльність у своїй alma mater на посаді старшого викладача, потім – доцента, завідувача кафедри. Впродовж 1991–1993 рр. навчався в докторантурі Інституту археології НАН України.

В. П. Коваленко цілеспрямовано проводив археологічні дослідження на території літописних міст Чернігово-Сіверської землі: Чернігова, Стародуба, Новгород-Сіверського, Оргоші (с. Рогоща, Чернігівського району), Сновська (снт Седнев), Блистовита (с. Блистова, Менського району), Листвена (с. Малий Листвен, Ріпкинського району), Любеча, Березного (снт Березна), Хоробора

(с. Макошине), Сосниці, Морівська, Лутава, Біловежі, Всеволожа (с. Сиволож, Борзнянського району).

Значного розголосу набули результати розкопок, які В.П. Коваленко проводив на давньоруських городищах та могильниках біля с. Гушин (1988 р.) та с. Шестовиця (1997–2012 рр.) (Чернігівський район), с. Клонів (1985 р.) (Ріпкинський район). За його безпосередньою участю вперше було практично повністю розкопано давньоруське селище біля с. Автуничі Городнянського району (1987–1996 рр.). В.П. Коваленко активно долучився до дослідження пам'яток давньоруської архітектури – церкви Спаса початку XIII ст. в Новгороді-Сіверському (1981–1983 рр.), храму другої половини XII ст. по вул. Сіверянській у Чернігові (1984 р.), церкви Володимира Мономаха XI ст. (1985–1986 рр.) та брами князівського двору кінця XII – початку XIII ст. (1985 р.), церкви XII ст. на Чернігівському дитинці (1989 р.).

У 1995 р. В. П. Коваленко започаткував археологічні дослідження на території колишньої гетьманської столиці Батурина. На підставі здобутих матеріалів за безпосередньої підтримки Президента України В.А. Ющенка було частково відновлено укріплення і споруди Цитаделі Батуринської фортеці, що стала одним з найпопулярніших туристичних об'єктів регіону.

В. П. Коваленко брав безпосередню участь у розробці проектів охоронних зон багатьох історичних міст і містечок Чернігово-Сіверщини. У процесі підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури України» по Чернігівській області він відкрив та обстежив понад 500 археологічних пам'яток на території Подесення.

У 1992 р. В.П. Коваленко був удостоєний почесного звання «Заслужений працівник народної освіти України», у 2003 р. нагороджений Почесною Грамотою Верховної Ради України, у 2004 р. – Почесною грамотою Чернігівської обласної державної адміністрації, у 2006 р. – Почесною Грамотою Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді, у 2008 р. – орденом «За заслуги» III ступеня.

Значну увагу В.П. Коваленко повсякчас приділяв вихованню молодих науковців. З 1980 р. він вів заняття у міському клубі «Юний археолог». З його

ініціативи було створено студентський науково-дослідний загін «Археолог» (1984–1988 рр.). Протягом 1979–2012 рр. В.П. Коваленко керував археологічною практикою студентів. У 2002 р. він ініціював проведення щорічних міжнародних студентських археологічних конференцій «Середньовічні старожитності Центрально-Східної Європи», матеріали яких побачили світ окремими збірками.

У 2001 р. В.П. Коваленко започаткував проведення на базі спочатку Шестовицької, а потім Батуринської археологічних експедицій Міжнародної літньої польової школи молодих археологів, у якій пройшли стажування понад 500 студентів, магістрантів, аспірантів і молодих науковців з понад 40 університетів, музеїв та наукових установ України та ближнього і дальнього зарубіжжя. Під керівництвом В.П. Коваленка успішно захистили кандидатські дисертації О.Є. Черненко, В.М. Скороход та О.М. Кравченко.

В. П. Коваленко був одним із засновників Чернігівської федерації історичного фехтування, члени якої у 2002–2012 рр. щорічно проводили на базі Шестовицької археологічної експедиції Міжнародні фестивалі слов'яно-варязької культури.

Загалом В.П. Коваленко значною мірою прислужився створенню у Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т.Г. Шевченка регіональної археологічної школи. Спектр наукових інтересів В.П. Коваленка був дуже широкий. Його цікавили питання давньоруської та ранньомодерної історії, археології, нумізматики, архітектури, релігії, мистецтва, військової справи. Поважний науковий доробок ученого налічує понад 500 наукових та науково-популярних публікацій з історії та археології Чернігово-Сіверської землі. В.П. Коваленко брав участь у наукових конференціях з історії та археології в Україні, Росії, Білорусі, Литві, Молдові, Польщі, Франції, Німеччині, Румунії, Італії. Він був ініціатором проведення історико-археологічного семінару «Чернігів та його округа в IX–XIII ст.» та польових семінарів в Автуничах (1992 р.) і Шестовиці (2000, 2003, 2006, 2009 рр.), входив до редколегій багатьох наукових видань регіону.

Світла пам'ять про Володимира Петровича Коваленка назавжди залишиться в серцях його колег та учнів.